

KOMPOZITSIYA FANINI O‘QITISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Xatamjonov Islombek Xusnidin o‘g‘li

Guliston davlat pedagogika instituti talabasi

email: islombekxatamjonov@gmail.com

Annotatsiya: maqolada tasviriy san‘at ta‘limida kompozitsiya fanini o‘qitishda innovatsion pedagogik va raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari tahlil qilinadi. Texnologik yondashuvning o‘quvchilarning badiiy tafakkuri, estetik idroki va ijodiy faolligini rivojlantirishdagi ahamiyati asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil etilgan kompozitsiya mashg‘ulotlari o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi va estetik qarorlar qabul qilish ko‘nikmalarini oshirishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: kompozitsiya fani, tasviriy san‘at ta‘limi, innovatsion texnologiyalar, pedagogik texnologiya, badiiy tafakkur, ijodiy faollik.

USING INNOVATIVE PEDAGOGICAL AND DIGITAL TECHNOLOGIES IN TEACHING COMPOSITION: DIDACTIC OPPORTUNITIES

Khatamjonov Islombek Khusnidin o‘g‘li

Student of Gulistan State Pedagogical Institute

email: islombekxatamjonov@gmail.com

Abstract: this article analyzes the use of innovative pedagogical and digital technologies in teaching the subject of composition within visual arts education. The study substantiates the role of technological approaches in developing students’ artistic thinking, aesthetic perception, and creative activity. Research findings demonstrate that composition lessons organized with modern technologies enhance students’ independent thinking and their ability to make aesthetic decisions.

Keywords: composition, visual arts education, innovative technologies, pedagogical technology, artistic thinking, creative activity.

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ И ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ ПРЕДМЕТА «КОМПОЗИЦИЯ»

Хатамжонов Исломбек Хуснидин огли

студент Гулистанского государственного педагогического института
email: islombekxatamjonov@gmail.com

Аннотация: в статье анализируются вопросы использования инновационных педагогических и цифровых технологий в преподавании предмета «Композиция» в системе изобразительного искусства. Обосновывается значение технологического подхода в развитии художественного мышления, эстетического восприятия и творческой активности учащихся. Результаты исследования показывают, что занятия по композиции, организованные на основе современных технологий, способствуют развитию у учащихся самостоятельного мышления и навыков принятия эстетических решений.

Ключевые слова: предмет «Композиция», обучение изобразительному искусству, инновационные технологии, педагогическая технология, художественное мышление, творческая активность.

KIRISH

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi va globallashuv jarayonlarining chuqurlashuvi zamonaviy ta'lim tizimining strategik yo'nalishlarini tubdan qayta ko'rib chiqishni taqozo etmoqda. Ushbu sharoitda ta'lim mazmuni, metodlari va tashkiliy shakllari yangicha yondashuvlar asosida modernizatsiya qilinib, o'quvchilarning ijodiy, tanqidiy va estetik tafakkurini rivojlantirishga yo'naltirilmogda. Mazkur jarayon san'at ta'limi tizimida ham yaqqol namoyon bo'lib, tasviriy san'at fanlari, xususan, kompozitsiya fanining metodik va didaktik asoslarini zamon talablari asosida takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmogda [6:461]. Kompozitsiya fani badiiy tafakkur, estetik idrok va ijodiy qarorlar qabul qilishni shakllantiruvchi yetakchi fan sifatida o'quvchilarning fazoviy tasavvuri, mantiqiy fikrlashi va badiiy umumlashtirish qobiliyatini rivojlantirishda muhim o'rin egallaydi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda texnologik yondashuv ta'lim jarayonini oldindan belgilangan maqsadlar asosida rejalashtirish, uni tizimli va bosqichma-bosqich tashkil etish hamda natijadorlikni ta'minlashga xizmat qiluvchi ilmiy-pedagogik mexanizm sifatida talqin qilinadi. San'at ta'limi kontekstida texnologiya tushunchasi faqat texnik yoki raqamli vositalardan foydalanish bilan chegaralanmay, balki badiiy g'oyaning shakllanishi, uning vizual obrazga aylanishi va yakuniy natijaning estetik hamda tahliliy baholanishi jarayonlarini qamrab oladi [7:50]. Shu jihatdan, kompozitsiya fanida texnologik yondashuv ijodiy jarayonni ongli boshqarish, badiiy yechimlarni mantiqiy asoslash va estetik mezonlar asosida shakllantirish imkonini beradi.

Aynan shuning uchun ham kompozitsiya fanini o'qitishda innovatsion pedagogik va raqamli texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning ijodiy faolligi, estetik

tafakkuri va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning samarali vositasi sifatida qaralmoqda. Zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil etilgan dars mashg'ulotlari o'quvchini passiv kuzatuvchidan faol ijodiy subyektga aylantirib, uning badiiy faoliyatga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi. Shu bois mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi kompozitsiya fanini o'qitishda innovatsion texnologiyalarning o'rni va ahamiyatini aniqlash, ularning o'quvchilarning badiiy tafakkuri va ijodiy mustaqilligiga ta'sirini ilmiy jihatdan asoslashdan iborat.

METODLAR

Tadqiqot jarayonida pedagogik faoliyatni tizimli yondashuv asosida o'rganish yo'li tanlandi, bu esa o'quv jarayonidagi har bir komponentni chuqur va izchil tahlil qilish imkonini berdi. Tadqiqot metodologik asosi sifatida pedagogik kuzatuv, qiyosiy-tahliliy yondashuv, umumlashtirish, shuningdek, didaktik modellashtirish metodlari qo'llanildi. Bu metodlar kompozitsiya fanini o'qitishning an'anaviy va innovatsion yondashuvlarini solishtirish hamda ularning samaradorlik darajasini aniqlashga xizmat qildi [4:88]. Shu bilan birga, pedagogik kuzatuv o'quvchilarning individual ijodiy faoliyati va kompozitsion qarorlar qabul qilish jarayonini tahlil qilish imkoniyatini berdi.

Tadqiqot doirasida kompozitsiya mashg'ulotlari loyihaviy va muammoli o'qitish texnologiyalari asosida tashkil etildi. O'quv jarayoni bir nechta bosqichlarga ajratildi: g'oya ishlab chiqish, eskiz tayyorlash, kompozitsion markazni aniqlash, vizual nisbat va ritmi belgilash hamda rang uyg'unligini asoslash. Har bir bosqichda o'quvchilarning mustaqil ishlashi, ijodiy qarorlar qabul qilishi va reflektiv tahlili alohida e'tibor bilan kuzatildi. Bu yondashuv o'quvchilarda mustaqil fikrlash, estetik idrok va kompozitsion mantiqni rivojlantirishga xizmat qildi [5:220]. Shuningdek, tadqiqotda raqamli texnologiyalardan keng foydalanildi. Jumladan, grafik muharrirlar (Adobe Photoshop, Procreate, AutoDesk SketchBook), interaktiv taqdimotlar, vizual tahlil platformalari va raqamli portfoliolar o'quvchilarning kompozitsion fikrlash jarayonini kuzatish va baholash vositasi sifatida tatbiq etildi [10:5]. Ushbu vositalar o'quvchilarning estetik idroki, rang uyg'unligini tanlash qobiliyati, ritm va proporsiyani tahlil qilish hamda yakuniy badiiy qarorlarini asoslashdagi rolini metodik jihatdan baholash imkonini berdi.

Bundan tashqari, tadqiqot davomida har bir o'quvchining individual o'sishi va ijodiy yondashuvi ham muntazam qayd etildi. Raqamli texnologiyalar o'quvchilarning ijodiy eksperimentlarini kengaytirib, kompozitsion yechimlarni vizual tarzda tahlil qilish va taqqoslash imkoniyatini yaratdi. Shu bilan birga, metodik kuzatuv orqali o'quvchilarni texnologik vositalardan maqsadli va samarali foydalanishga o'rgatish, ularning ijodiy mustaqilligini mustahkamlash ham ta'minlandi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, innovatsion pedagogik va raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan kompozitsiya darslari o'quvchilarning ijodiy faolligi va badiiy tafakkurini sezilarli darajada oshiradi. Loyiha asosida bajarilgan topshiriqlar o'quvchilarda mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirdi, badiiy muammolarni tahlil qilish va estetik qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini mustahkamladi [12:236]. Shu bilan birga, o'quvchilar kompozitsion yechimlarni yaratishda ijodiy eksperimentlar olib borish imkoniga ega bo'ldi, bu esa ularning badiiy tafakkurini chuqurlashtirdi.

Raqamli vositalardan foydalanish kompozitsion elementlarning mohiyatini yanada puxta anglash imkonini berdi. Xususan, rang va shakl nisbatlari, kompozitsion muvozanat, ritm va vizual aks ettirish elementlari vizual tahlil asosida o'zlashtirildi. O'quvchilar mashhur rassomlar asarlarini raqamli formatda tahlil qilish orqali turli kompozitsion yechimlarning estetik va psixologik ta'sirini chuqurroq o'rganish imkoniga ega bo'ldilar [7:54]. Shu jarayonda interaktiv laboratoriyalar va vizual tahlil platformalari o'quvchilarning tafakkurini tizimli rivojlantirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'ldi.

Bundan tashqari, raqamli portfoliolar orqali o'quvchilarning individual ijodiy rivojlanish dinamikasi muntazam monitoring qilindi. Bu holat o'qituvchiga differensial yondashuvni kuchaytirish, har bir o'quvchining kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, shuningdek, pedagogik yordamni individualizatsiyalash imkonini berdi. O'quvchilar esa o'z ijodiy yutuqlarini baholash, tahlil qilish va takomillashtirish orqali o'z ustida samarali ishlash ko'nikmasini egalladilar [3:129]. Shuningdek, tadqiqot natijalari ko'rsatdiki, innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki estetik idrok, kompozitsion tafakkur va ijodiy o'zini ifoda etish qobiliyatini kompleks tarzda rivojlantiradi. Bu esa o'quvchilarda ijodiy mustaqillikni mustahkamlashga va ularni badiiy qarorlar qabul qilishga tayyorlaydi, ta'lim jarayonining sifat va samaradorligini oshiradi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, innovatsion va texnologik yondashuvlar kompozitsiya fanida nazariya va amaliyotning uzviy birligini ta'minlaydi. Bunday yondashuv nafaqat ijodiy jarayonni cheklamaydi, balki uni ilmiy asosda tizimli ravishda yo'naltiradi, o'quvchilarning ijodiy izlanishlarini samarali tashkil etadi va yakuniy badiiy mahsulot sifatini oshiradi [1:16]. Pedagogik texnologiyalar o'quvchini passiv bilim oluvchidan faol ijodkor subyektga aylantiradi, bu esa zamonaviy san'at ta'limining eng muhim talabi hisoblanadi.

Innovatsion texnologiyalar kompozitsiya fanining tarbiyaviy va estetik funksiyalarini kengaytirib, o'quvchilarda milliy san'at an'analari, madaniy qadriyatlar va umuminsoniy estetik g'oyalar bilan tanishish imkoniyatini yaratadi. Shu jarayonda o'quvchilar faqat texnik ko'nikmalarni o'rganib qolmay, balki badiiy asarning

mazmun-mohiyatini, uning hayotiy va estetik ahamiyatini chuqur anglashga o'rgatiladi [2:1492]. Bu esa ularning shaxsiy estetik didi va madaniy tafakkurini rivojlantiradi.

Zamonaviy o'qituvchi bu jarayonda faqat bilim beruvchi emas, balki yo'naltiruvchi, tashkilotchi va ijodiy menejer sifatida faoliyat yuritadi. U darsni interfaol laboratoriya sifatida qurib, o'quvchilarning mustaqil izlanishlariga zamin yaratadi, texnologik vositalardan foydalanish orqali ijodiy jarayonni boyitadi va individual yondashuvni ta'minlaydi. Shu bilan birga, o'qituvchi o'quvchilarning kreativ qarorlar qabul qilish qobiliyatini tizimli ravishda rivojlantiradi va ularni ijodiy faoliyatda yetakchilik qilishga rag'batlantiradi.

Bundan tashqari, tadqiqot natijalari ko'rsatdiki, raqamli va interaktiv texnologiyalar yordamida o'quvchilarning kompozitsion tafakkuri yanada chuqurlashadi, rang va shakl nisbatlarini, ritm va muvozanatni tahlil qilish, shuningdek, badiiy g'oyalarni ilgari surish imkoniyatlari kengayadi. Bu jarayon o'quvchilarda ijodiy mustaqillikni oshiradi, ularni badiiy qarorlar qabul qilishga tayyorlaydi va san'atga bo'lgan ichki ehtiyojni uyg'otadi. Shu tariqa, texnologik yondashuv kompozitsiya fanida nafaqat amaliy ko'nikmalarni, balki ilmiy-analitik tafakkur, estetik idrok va shaxsiy ijodiy potentsialni rivojlantirish vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Natijada, innovatsion texnologiyalarni qo'llash san'at ta'limining samaradorligini oshiradi, dars jarayonini yanada interfaol va ijodiy qiladi hamda o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi hamkorlikni yangi darajaga olib chiqadi. Shu bilan birga, bunday yondashuv kompozitsiya fanining pedagogik, tarbiyaviy va estetik maqsadlarini birlashtiruvchi integratsiyalashgan tizim sifatida ishlashini ta'minlaydi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, kompozitsiya fanida innovatsion pedagogik va raqamli texnologiyalarni qo'llash ta'lim jarayonining nafaqat shaklini, balki mazmuniy sifatini sezilarli darajada oshiradi. Bunday yondashuv o'quvchilarning estetik didi, badiiy tafakkuri, vizual idroki va ijodiy mustaqilligini rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Innovatsion texnologiyalar o'quvchilarda nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki tahliliy tafakkur, muammoli vaziyatlarda ijodiy yechim topish va estetik qarorlar qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi [7:56]. Shuningdek, texnologik yondashuv kompozitsiya fanida nazariya va amaliyotning uzviy birligini ta'minlab, ijodiy jarayonni ilmiy asosda yo'naltiradi. Raqamli vositalar, interaktiv platformalar va loyihaviy metodlar o'quvchilarning ijodiy izlanishlarini tizimli tarzda tashkil etadi, shuningdek, ularning individual ijodiy rivojlanishini monitoring qilish imkonini yaratadi. Bu esa o'qituvchiga darslarni differensiallashtirish va o'quvchilarga individual yondashuvni tatbiq etish imkoniyatini beradi.

Natijada, innovatsion va texnologik yondashuvlar kompozitsiya fanini faqat amaliy ko'nikmalarni o'rgatadigan fan sifatida emas, balki ilmiy-analitik tafakkur, estetik idrok va shaxsiy ijodiy potentsialni rivojlantiruvchi integratsiyalashgan

pedagogik tizim sifatida namoyon qiladi. Shu tariqa, texnologik yondashuv ijod va ilmiylikni uyg'unlashtirgan holda zamonaviy san'at ta'limining samaradorligini belgilovchi asosiy metodik yo'nalish sifatida o'z o'rnini mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Хайров Расим Золимхон Угли ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ ПОДХОД КАК МОЩНЫЙ РЫЧАГ ДЛЯ СОЗДАНИЯ СИТУАЦИИ УСПЕХА НА УРОКАХ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА // IN SITU. 2021. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/individualnyy-podhod-kak-moschnyy-rychag-dlya-sozdaniya-situatsii-uspeha-na-urokah-izobrazitel'nogo-iskusstva>
2. MORAL AND AESTHETIC PRINCIPLES OF EASTERN THINKERS: APPLICATION IN MODERN EDUCATION / N. Jumaboyev. – International Journal of Artificial Intelligence. – 2025. – № 4. – P. 1489-94.
3. UZBEK NATIONAL ART AND ITS SCHOOLS / Z. Ibadullaeva, N. Jumaboev. – Журнал академических исследований нового Узбекистана. – 2025. – № 2. – С. 127-30.
4. Pardaboyevich J.N. O'QUVCHILAR IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNALOGIYALARNING O'RNI //WORLD OF SCIENCE. – 2023. – Т. 6. – С. 87-90.
5. Pardaboevich J. N. THE APPLICATION OF EASTERN PHILOSOPHICAL AESTHETIC CONCEPTS IN ARTISTIC EDUCATION AND THEIR INTERPRETATION IN PEDAGOGICAL RESEARCH //PEDAGOGIK ISLOHOTLAR VA ULARNING YECHIMLARI. – 2025. – Т. 14. – №. 01. – С. 218-222.
6. Юсупова Ш. А., Жумабоев Н. П. ТАСВИРИЙ САЊАТ ДАРСЛАРИ ОРҚАЛИ ЎҚУВЧИЛАРНИ ИЖОДКОРЛИККА ЎРГАТИШ //Science and Education. – 2021. – Т. 2. – №. 2. – С. 460-464.
7. Yusupova Shoxista Alimjanovna. (2024). TOOLS AND CRITERIA OF COMPOSITION IN THE CREATIVE PROCESS OF FINE ARTS CLASSES OF UNIVERSITY SCHOOLS. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 5(02), 48–58. <https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-05-02-10>.
8. Inoyatov O.S. Sirtning umumiy vaziyatdagi tekislik bilan kesishish masalalarini ifodalashga metodik yondashuv// Inter education & global study. 2025. №6. B.256-269.
9. Имомов Ф. . (2025). CHIZMACHILIK FANINING O'QUVCHILARNING SHAHSIY RIVOJIGA TA'SIRI. Свет науки, (10(45)). извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/science-shine/article/view/102914>.
10. Khojamkulov, R. (2024). THE IMPORTANCE OF DEVELOPING DESIGN COMPETENCES OF FUTURE ENGINEERS USING COMPUTER GRAPHICS.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 4(5). <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I5Y2024N57>.

11. Khudayberdievich, B. A. . (2024). The Role of Physiognomics in Teaching Students to Draw Portraits. Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL), 5(3), 12. <https://doi.org/10.47134/emergent.v3i1.38>.
12. Bolbekovich, Nusharov B. "The Role and Significance of Fine Art in Preparing Future Fine Art Teachers for Independent or Creative Activity." World Bulletin of Social Sciences, vol. 22, 28 May. 2023, pp. 235-239.